

МОДАЛЬНО-ОЦІННІ РЕЛЯТИВИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Відомо, що в ярусній структурі мови розрізняються як одиниці номінації (слова, словосполучення), так і одиниці комунікації (речення). Однак, факти мови говорять про те, що серед лексичних одиниць є й такі, які виконують не звичайну (номінативну), а комунікативну функцію.

Під релятивами (комунікативами) розуміються одиниці комунікації, що вживаються в мовленні як реакція на слова співрозмовника або ситуацію комунікативного акту. Релятиви (слівні та надслівні) можуть виражати згоду/незгоду, різні позитивні та негативні емоції (радість, захоплення, зневагу, відчай і т.п.). Підставою для об'єднання таких слів в один клас служить їх специфічна синтаксична функція – вони виступають як самостійно інтонаційно оформлені нечленовані фрази, а також загальне значення реакції на сусідню репліку або ситуацію [1: 92-93].

На сучасному етапі розвитку лінгвістики поняття релятивів залишається у центрі уваги цілої низки мовознавців [2; 3] тощо. Категоріальними ознаками релятивів оцінки є функція оцінної реакції на слова співрозмовника чи ситуацію комунікативного акту, незмінюваність, нечленованість, семантичне оформлення інтонацією. Дані категоріальні ознаки не дозволяють віднести релятиви до окремої частини мови, так як вони не відповідають критеріям визначення частин мови, запропонованим ще Л. В. Щербою – семантичному, морфологічному і синтаксичному, і не виконують номінативної функції. З іншого боку, ці одиниці відрізняються і від основних комунікативних одиниць – речень, так як не підлягають поділу на рему і тему. Г.В.Дагуров пропонує для них термін “некодифіковане висловлювання” [4: 88-89].

Польовий підхід до аналізу вокабулярних одиниць уможливорює вивчення їх семантичних зв'язків та дозволяє дослідити особливості їх використання як у реальній, так і відтвореній комунікації. Методика польового аналізу лексики була розроблена у другій половині ХХ століття такими лінгвістами як З.Д. Попова, Й.А. Стернін [5] та ін. Представляється доцільним всю сукупність релятивів розглядати як функціональне поле, де, як і у всякому подібному полі, існує ядро, що включає одиниці з найбільш яскравими і необхідними категоріальними ознаками, і периферію. Наше дослідження модально-оцінних релятивів в сучасній англійській мові доводить, що ядро цього поля становлять, безумовно, вигуки, які служать для безпосереднього прояву почуттів і вольових інтенцій. Наразі поняття вигуків привертає до себе увагу дослідників. Так,

А.В. Пруднікова на основі аналізу структурної та семантичної природи вигуків визначає принципи їх комплексного опису [6]. У своєму дослідженні О.В. Каптюрова справедливо зазначає, що вигуки пов'язані з прагматичною інформацією, де комунікативний характер висувається на перший план, так як семантика більшості вигуків виявляється у процесі комунікації [7].

Емоційні вигуки як правило, мають дифузійну ситуативно-обумовлену семантику. Наприклад, вигук *ah!* може виражати: а) обурення, загрозу, зловтіху, іронію; б) відчай, жах, біль, переляк; в) здогадку, пригадування, розуміння; г) впізнавання, радість при зустрічі з ким-н. Імперативні вигуки відрізняються більшою конкретністю значень: *ballyho!* – “ату!”, *hark!* – “Чу!”, *hist!* – “Тихіше!” і т.п.

До ядра поля прилягають релятиви – слова, що походять від різних частин мови. Деякі з них висловлюють спонування: *there!* “на/те/!”, “бери!”, *shoot!* “валяй/те/!”, *shake!* “по руках!”, *gangway!* “Відійди в бік!”, *question!* “Ближче до справи!” і т.п. [8].

Однак, численні релятиви, що прилягають до ядра поля, є модально-оцінними: “*How about making the first run of the season with me?*” “**Great,**” *Michael said (I.Shaw).* “*/.../ I think we'd all like it better.*” “**Swell!**” (*J.Lambert*). “**My,** *you look lovely, dear!*” (*L.Tushnet*). “*The bathroom's next door.*” “**Lovely**” (*J.Fowles*). “*Out here? Half an hour? I get him up at four,*” “**Fine**” (*J.Fowles*). “*Father's car is up – we'll call for you.*” “**Delightful!**” *said Winifred (J.Galsworthy).*

Модально-оцінні релятиви походять не тільки від прикметників та займенників. Багато з них мають прототипи-омоніми серед іменників: “**Bully!**” *said Anne.* “*I mean – er – splendid /.../*” (*J.Galsworthy*). “**Goodness!**” *I said Emily, mouth half-open (M.Bragg).* “**Hell,** *the way I look at it, it's the only real chance for promotion*” (*J.Cristopher*). “**Christ,** *he'll be shouting me up those stairs three times a day which as we both know, my heart won't stand /.../*” (*H.Hudson*). “**Jesus,**” *her husband said, looking at the pair on his steps.* “*That the new tenants?*” (*H.Hudson*).

Згода/незгода з реплікою співрозмовника часто має характер раціоналістичної оцінки (правильність::неправильність, правдивість::неправдивість, доцільність::недоцільність і т. п.): “*Some people think that when it comes out, silent movies will be finished.*” “**Malarkey!** *Movies are movies*” (*H. Robbins*). “*Not so young, Harry. But thanks for the compliment.*” “**Rot.** *You can't be more than twenty-one or two*” (*E. Queen*). “*Gels won't mind,*” *David grinned.* “**Right**” (*J. Fowles*). “*You're a pretty bright boy, aren't you?*” “**Sure,**” *said George (E. Hemingway).* “*You will go down in history,*” *I said.* “**Boy,** *wouldn't I*” (*R. P. Warren*).

Рідше зустрічаються саме релятиви оцінки, що не походять від будь-яких частин мови: *The act ended. The applause rose and fell in thick waves.*

“Keeno”, Tony Acosta breathed. “Oh, keeno” (R.Chandler). It was only three days to the weekend. Whoopee! (I. Murdoch).

Існують релятиви, які можуть виражати як позитивну, так і негативну оцінку в залежності від ситуації: *blimey!*, *crickey!*, *garn!*, *gee!* та ін. зі значенням “ну і ну”, “оце так!”, “ось так номер!”.

Таким чином, до релятивів оцінки належать аксіологічні слова та надслівні одиниці, які мають категоріальні ознаки незмінності, нечленованості, семантико-прагматичного оформлення інтонації, функції реакції на слова співрозмовника чи ситуацію комунікативного акту. Багато модально-оцінних релятивів походять від іменника, прикметника, займенника. Рідше зустрічаються саме релятиви оцінки. Аксіологічні релятиви можуть виражати не тільки загальну позитивну або негативну оцінку. Згода/незгода з висловлюванням співрозмовника часто носить характер раціоналістичної оцінки (правильність / неправильність, правдивість / хибність, доцільність / недоцільність тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Русская разговорная речь: Фонетика. Морфология. Лексика. Жест. / Отв. ред. Е. А. Земская. – М.: Наука, 1983. – 238 с.
2. Шереметьева Е.С. Отыменные релятивы современного русского языка: семантико-синтаксические этюды: монография / Е.С. Шереметьева. – Изд-во Дальневосточного университета, 2008. – 235 с.
3. Борисенко Н. Д. Гендерні відмінності використання комунікативів (на матеріалі сучасної англійської драматургії) / Н.Д. Борисенко // Наука і сучасність: Зб. наук. праць національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – К.: Логос. – 1999. – Вип. 2. – Ч. 3. – С. 138-143.
4. Дагуров Г.В. Некодифицированные высказывания в современном русском языке / Г.В. Дагуров // Лингвистический сборник. – Вып. 9: Проблемы лексикологии и семасиологии русского языка. – М.: Изд-во МГУ, 1977. – С. 86-90.
5. Попова З. Д. Лексическая система языка / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Изд. 3-е, испр. и доп. – М: ЛИБРОКОМ, 2011. – 176 с.
6. Прудникова А.В. Междометие как объект лингвистического описания / А.В. Прудникова // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. Выпуск № 5. 2011. – С. 91-95.
7. Каптюрова О.В. Вигуки сучасної англійської мови (системний та дискурсивний аспекти): автореф. дис. на здоб. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “германські мови” / О.В. Каптюрова. – К., 2005. – 21 с.
8. Квеселевич Д.И. Русско-английский словарь междометий и релятивов / Д.И. Квеселевич, В.П. Сасина. – М.: Русский язык, 1990. – 400 с.